

STRUČNI IZVJEŠTAJ S ARHEOLOŠKOG TERENSKOG PREGLEDA PODRUČJA PLANIRANOG ZA GRADNJU ČVORA ŠIBENIK-PODI NA AUTOCESTI A1, ŠIBENSKO- KNINSKA ŽUPANIJA

Sastavili:

Vedran Koprivnjak, dipl. arheol.

Tomislav Zojčeski, dipl. arheol.

Martina Miletić Koprivnjak, dipl. arheol.

Zagreb, siječanj 2022.

SADRŽAJ

1. UVOD.....	2
2. POLOŽAJ LOKALITETA I OSNOVNE GEOMORFOLOŠKE KARAKTERISTIKE.....	3
3. POVIJESNI PREGLED.....	5
4. REZULTATI ARHEOLOŠKOG TERENSKOG PREGLEDA.....	8
4. 1. Metodologija.....	8
4. 2. Povijesna baština.....	8
4. 2. 1. Gomile 1-9 (artiljerijski položaji).....	8
4. 2. 2. Rov.....	13
4. 3. Tradicijska baština.....	17
5. ZAKLJUČAK.....	22
6. POPIS LITERATURE.....	23

1. UVOD

U razdoblju od 10. do 15. siječnja 2022. godine proveden je arheološki terenski pregled na području planiranog zahvata za izlaz s autoceste A1 na području Šibenik-Podi u Šibensko-kninskoj županiji. Arheološki terenski pregled su proveli djelatnici Zadruga ARHEO KO-OP sukladno Rješenju Konzervatorskog odjela Ministarstva kulture u Šibeniku klasa: UP/I-612-07/22-02/0003, ur. broj: 532-05-02-14/5-22-02. Istraživanje je provedeno u 2 radna dana.

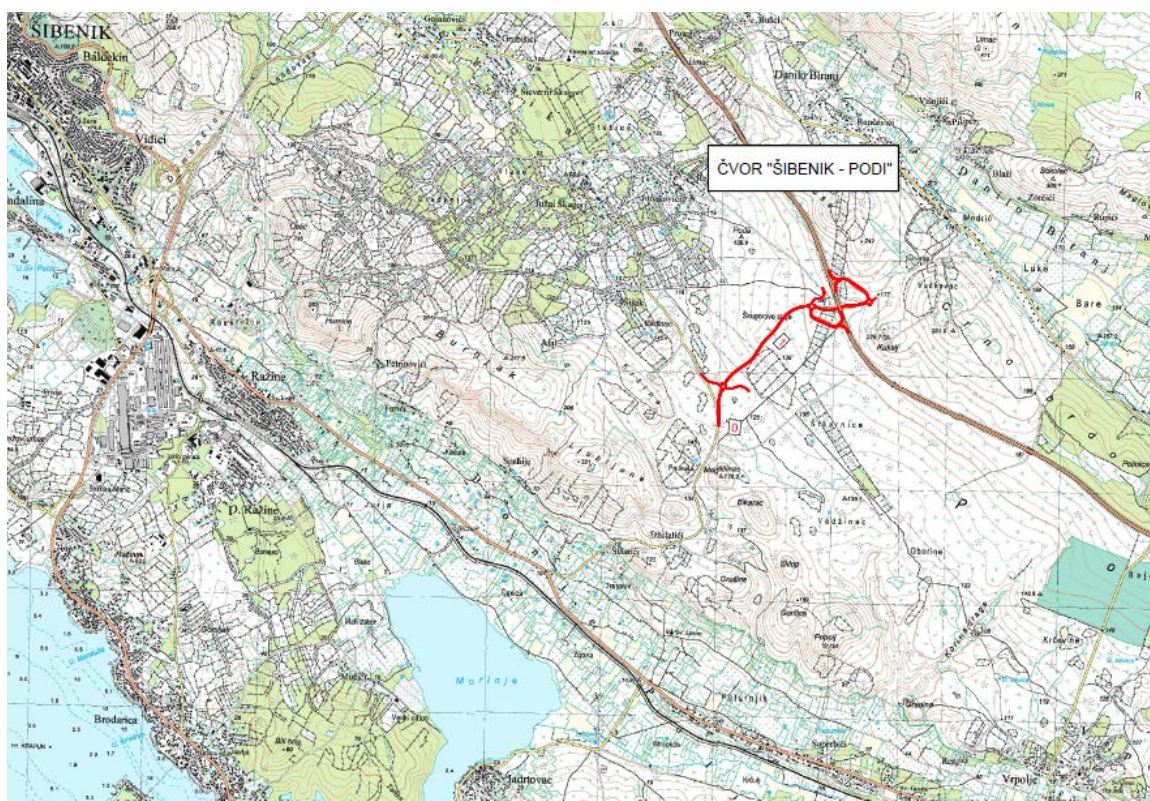
Investitor predmetnih radova tvrtka je Hrvatske Autoceste d.o.o. koji je, prije pregledavanja, iskolčio trasu zahvata. Zaštitna mjera arheološkog terenskog pregleda donešena je zbog potencijalno devastacijskog učinka planiranih građevinskih radova na elemente kulturne baštine, a osobito na arheološka nalazišta. Zahvat podrazumijeva čišćenje terena i strojni iskop na području samog čvora autoceste kao i na području pristupne ceste prema jugu. U slučaju pronalaska elemenata kulturne baštine unutar planiranog zahvata, nadležni će konzervator propisati daljnje mjere zaštite koje prethode izvođenju radova. Pregledano područje obuhvaća 8 ha površine u katastarskim općinama Dubrava i Danilo Biranj.

Pregled su izvršili članovi Zadruga ARHEO KO-OP, Vedran Koprivnjak, dipl. arheol u svojstvu voditelja, Tomislav Zojčeski, dipl. arheol. u svojstvu zamjenika te Martina Miletić Koprivnjak, dipl. arheol. u svojstvu člana stručne ekipe. Pojedinačni elementi kulturne baštine prepoznati u terenskom pregledu detaljno su obrađeni u tekstu izvješća i prikazani u kartografskim priložima. Pokretni nalazi, sukladno pravilima struke, evidentirani su i analizirani te ostavljeni na lokalitetu. Nadležni konzervator bio je Marko Sinobad iz Konzervatorskog odjela Ministarstva kulture u Šibeniku.

2. POLOŽAJ LOKALITETA I OSNOVNE GEOMORFOLOŠKE KARAKTERISTIKE

(NACRTI, LISTOVI 1 I 2)

Budući čvor autoceste A1 smješten je na obroncima Crnog Brda na sjeveru te u nizini, krškoj zaravni između Crnog Brda i brda Ljubljana na jugu. Zahvatom je predviđena gradnja kružnih izlaznih cesta s autoceste, tri kružna toka te spojne ceste koja spaja planirani čvor s cestom Bikarac-Dubrave. Ukupna površina zahvata iznosi 8 ha.

Položaj planiranog zahvata u odnosu na Šibenik (preuzeto iz: ŠIMUNIĆ, 2021., 158)

Sjeverni je dio trase smješten na južnom obronku središnjeg dijela masiva Crnog Brda kojeg čini geološka podloga – vapnenačka stijena. Vrh ovog obronka nalazi se na 241 mnv, dok je planirana trasa na visinama između 150 i 180 metara nad morem. Riječ je o brdu ravnog vršnog platoa i stepenastih pločastih obronaka, a na njegovom su južnom rubu prepoznata i dva pripečka. U vremenu pregledavanja brdo je mjestimice obraslo u gustu makiju dok je na njegovom istočnom rubu uglavnom krš raščišćen nedavnim požarom u kojem je pougljenjelo grmlje i drveće. Na samoj su padini dva maslinika ograđena suhozidima.

Središnji i južni dio trase nalaze se na zaravni koja blago pada od sjeveroistoka prema jugozapadu. Zaravan se nalazi na 140 mnv i na njoj je na mjestima vidljiva vapnenačka živa stijena koja se pločasto odlama i čini stepenice u krajoliku. U pukotinama u stijeni i dubljim škrapama raste grmlje makije i nisko drveće dok su na južnom dijelu zahvata i veće vrtače obrasle u gustu makiju i drveće. U južnom se dijelu nalazi veći broj obrađenih polja i vrtača ograđenih suhozidom, a na samom se zapadnom rubu nalazi i napušteno selo. Geološka podloga na čitavom području pripada osnovnoj vapnenačkoj stijeni gornjokrednog postanka, razdoblja turona i senona (MAGAŠ, BLAĆE, 2010., 15).

Položaj lokaliteta na digitalnoj orto-foto podlozi (DOF) (preuzeto iz: ŠIMUNIĆ, 2021., 159)

Područje zahvata pogodno je za ekstenzivno i intenzivno stočarstvo, a prema postojećim pokazateljima i za poljoprivredu. Nedostaju ipak izvori vode, bunari, guštijerne ili lokve pa nije poznato na koji način se namiruju potrebe za vodom. U novije je vrijeme sagrađena radna zona Šibenik-Podi koja se nalazi istočno od zahvata i pristupnom je cestom spojena s cestom Bikarac-Dubrave. Iz radne se zone u vremenu pregleda najlakše moglo i pristupiti području zahvata, makadamskim putom koji vodi od radne zone do dijela lokalne ceste koja spaja Danilo Biranj i Dubrave, a prolazi ispod same autoceste A1.

3. POVIJESNI PREGLED

Područje danilskog polja i uže okolice nastanjeno je od prapovijesti što ne čudi sudeći po rijetkim no konzistentnim izvorima vode u polju. Jasno je da je topografski upravo Danilsko Polje, sjeveroistočno od planiranog zahvata, pozicija na kojoj su evidentirani tragovi ljudskog naseljavanja, dok je područje zahvata uglavnom neravno i bez stalnih ili privremenih izvora vode i samim time slabije pogodni naseljavanju. Ipak, blizina područja naseljenih u povijesnim razdobljima mogla je učiniti prostor planiranog zahvata rubnim područjem naseljavanja, prolaska prometnica ili eksploatacije u poljoprivrednom i stočarskom smislu.

Najstariji tragovi naseljavanja ljudi u Danilskom polju, a i u široj okolini i zaleđu Šibenika, potječu iz perioda srednjeg neolitika (4500.-3900. g. pr. Kr.) kad je na tom prostoru živjela zajednica ljudi pripisana tzv. *danilskoj kulturi*. Nalazišta Danilo-Šematorij i Danilo-Bitinj (MAGAŠ, BLAĆE, 2010., 5) pokazuju pružanje naselja i eponimni su za kulturu srednjeg neolitika koja se rasprostirala čitavom jadranskom obalom, od tršćanskog zaljeva do Albanije. Polje u kršu koje ima pristup vodnom bogatstvu i blaga južna pobrđa idealna su za neolitičkog čovjeka i gospodarstvo.

U metalnom se razdoblju (bakreno, brončano i željezno doba) čovjek seli iz nizine u bolje branjene i teže pristupačne gradine, visinska naselja omeđena bedemima za lakšu obranu u slučaju ratne opasnosti. Gradine su naseljene već u kasnom eneolitiku, a najčešće su korištene u brončano i željezno doba kada dolazi do homogenizacije pojedinačnih rodovsko-plemenskih zajednica u skupine koje će kasniji grčki i rimski pisci označiti skupnim terminom: *Iliri*. Srednjom je Dalmacijom od kasnog brončanog doba pa sve do dolaska Rimljana dominirala ilirska zajednica Delmata koja izvjesno potječe iz Zapadne Hercegovine, prostora Duvanjskog polja odakle se širi prema zapadu i jadranskoj obali. U široj je okolini predmetnog područja prepoznata gradina na položaju Velika Glava na Trtnju, a koja se pripisuje delmatskim Reditima, plemenu koje će dati naziv kasnijem rimskome municipiju *Rider* u danilskom polju (MAGAŠ, BLAĆE, 2010., 1). Osim gradine, na obroncima brda prepoznate su i kamene gomile koje vjerojatno pripadaju nekropoli populacije.

Prvi kontakti lokalne populacije s Rimljanima događaju se vjerojatno nakon Ilirskih ratova (230.-168. g. pr. Kr.) osnivanjem *konventa* rimskih građana u Skardoni, na ušću rijeke Krke. Od tog perioda rimske rukotvorine, novac i luksuzna roba nalaze svoj put prema

zabačenim barbarskim zajednicama koje u trampu nude sirovine, robove i vojnike. Riješavanjem problema na Istočnome Mediteranu te u sjevernoj Africi, Rim se polako okreće ostatku jadranske obale koji je nepokoren te od 80. g. pr. Kr. pa nadalje u šest velikih ratova potčinjavaju Delmate, a nakon velikog ustanka dvojice Batona (6.-9. g. pos. Kr.) čitavo je područje pacificirano. Riditi se, kao i drugi Delmati, polako premještaju iz svoje planinske utvrde u novoosnovano naselje rimskih građana koje najkasnije do kraja 2. stoljeća postaje *municipij*. Rider opstaje i u kasnoj antici što jasno pokazuju ostaci ranokršćanske crkve i drugih kasnoantičkih građevina na lokalitetu Danilo-Šematorij (MAGAŠ, BLAĆE, 2010., 5). Vrijeme velike seobe naroda od 5. do 8. st. ne ostavlja tragove prepoznate u ovom prostoru, a na područje polja se naseljavaju Hrvati i od 9. stoljeća organiziraju vlastite zajednice vidljive prema grobovima na lokalitetu Šematorij (MAGAŠ, BLAĆE, 2010., 5).

Sve do početka 12. st. Hrvati upravljaju samima sobom, a zatim ulaze u razvijeni i kasni srednji vijek u zajednici s Mađarima. U razdoblju od početka 12. pa sve do sredine 16. st. danilsko polje pripada širokoj i vrlo moćnoj Šibenskoj komuni, a čitavo će područje gravitirati gradu Šibeniku sve do današnjih dana. Razvoj srednjovjekovnog Danila vidljiv je posebice po grobljima uza crkve Sv. Petra i Sv. Jurja u Danilo-Birnju te Sv. Danijela u Danilu Gornjem. Ovi sakralni objekti zajedno s lokalitetima Šematorij, Bitinj i Velika Glava jedini su trajno zaštićeni spomenici kulture na čitavom širem području (MAGAŠ, BLAĆE, 2010., 5).

Unatoč turskom osvajanju šireg područja sve do Drniša 1566. g. Danilo ostaje izvan domene Osmanskog Carstva, a to je potvrđeno mirom između Venecije i Osmanskog Carstva 1576. g. prema kojem Danilo pripada Mlečanima. Zahvaljujući ovome, područje Šibenske se komune isticalo po odolijevanju Turcima i samostalnosti koja je dovela do procvata gradske arhitekture, kulture i umjetnosti. Za vrijeme Kandijskog rata Turci prvi i jedini put pokušavaju slomiti Šibenik 1647. g. no bivaju odbačeni nazad prema Drnišu. Završetkom Kandijskog (1688.) i II. Morejskog rata (1718. g.) Osmansko je Carstvo pomaknuto preko Dinare, a nekad okupiran prostor zakoračio je u novi vijek. Iako nije bilo po opsadom, naselje Danilo pokazuje privremeno napuštanje srednjovjekovnih crkava i grobove pod stećcima, karakteristične za 16. i 17. st. u Dalmatinskoj Zagori. Početkom 18. je stoljeća župa obnovljena, a u danilskom su polju postojale dvije župe i dva naselja. Ipak, stanovništvo se u potpunosti vraća tek 20-ih godina 19. st. kada dolazi do nove zemljišne podjele i ucrtavanja katastra kojeg provode Austrijske vlasti.

Iz tog vremena potječu najstariji kartografski prikazi područja Danila i šire okolice na katastru, a većina elemenata koji su postojali u to vrijeme održali su se do danas. Austrijski katastar pokazuje postojanje rijetkih polja ograđenih zidom na prostoru zahvata budućeg čvora Šibenik-Podi i tek jednu cestu. Cesta protječe krajnjim južnim rubom područja, a uz nju su pokazana polja i rijetki objekti (www.mapire.com/cadastral). Čitavo područje postaje dijelom Austro-ugarske Monarhije 1867. g., iz koje izlazi 1918. nakon I. Svjetskog rata. Razdoblje između dva rata ne donosi značajnije promjene u organizaciji i načinu života stanovništva u okviru Kraljevine Jugoslavije, a samim time niti intervencije u promatranom krajoliku.

U II. Svjetskom ratu, a osobito nakon kapitulacije Italije 1943. g, područje ponovno dolazi u fokus zbivanja. Naime, organiziranjem partizanskih odreda u lokalnim selima Danilo-Biranj i Dubrava, njemačke su se okupacijske snage našle u poziciji u kojoj bi narodnim ustankom mogle izgubiti značajne dijelove teritorija, a uspjesi partizana rezultirali bi novačenjem preostale populacije i prebjezima iz redova savezničkih ustaških i četničkih snaga. Iz tih su razloga, a i radi osiguranja šibenskog zaleđa, zajedničkim pothvatom četnici i ustaše 20. 02. 1944. godine, nakon niza neuspješnih pokušaja, ipak probili obranu lokalnih partizana i učinili pokolj nad stanovništvom Danila i Dubrave. Lokalnim su se ustašama i četnicima pridružili i Njemci (<http://antifasisticki-vjesnik.org/hr/kalendar/2/20/272/>). Borbe su se odvijale u području Podi koje je i obuhvaćeno predmetnim zahvatom, a iz tog je vremena ostao ukopani rov na području tzv. Škugorovih staja, a uza samu planiranu spojnu cestu, oko stacionaže 0+867 m.

Konačni slom njemačke okupacije Dalmacije dolazi u prosincu 1944. kad se oslobađa Knin, a čitav je prostor postao dijelom nove Jugoslavije. U spomen na poginule mještane podignuti su spomenici u Danilo-Birnju i Dubravama. Upravo je zona Podi postala zona razgraničenja kastarskih općina Danilo-Biranj i Dubrava pa su dijelovi obje općine zahvaćeni planiranim radovima na čvoru autoceste A1. U recentno je vrijeme, a nakon Rata za hrvatsku neovisnost (1991.-1995. g.) trasirano nekoliko novih cesta i putova, a na samom je početku 21. st. nikla i radna zona Šibenik-Podi.

4. REZULTATI ARHEOLOŠKOG TERENSKOG PREGLEDA

4. 1. Metodologija

Čitavo područje utjecaja planiranog zahvata detaljno je pregledano nakon iskolčenja od strane investitora koje je odredilo granice zahvata. Za potrebe pregleda korištena je ekstenzivna metoda prema kojoj se prema ukupnosti površinskih nalaza i drugih podataka sakupljenih na čitavoj površini određuju potencijalni arheološki nalazi, lokaliteti ili zone. Osim fizičkog hodanja po trasi, prepoznati su elementi kulturne baštine snimljeni i ručnim GPS uređajem marke Garmin s maksimalnim odstupanjem od 2 m. Metoda obuhvaća snimanje pozicija pronađenih nalaza, struktura ili drugih elemenata te grupiranje istovjetnih elemenata radi dobivanja lokaliteta ili zona. Orijentir za kartografiju i samo pregledavanje spomenuto je iskolčenje, ali i moderni katastar. Elementi baštine su fotografirani *in situ* te posebno opisani u podužetku teksta. U području zahvata prepoznati su elementi povijesne i tradicijske baštine.

4. 2. Povijesna baština

Ukupno su prepoznata dva elementa povijesne baštine na području trase: ostaci rova oko stacionaže 0+867 m te gomile na istočnom i južnom obronku Crnog Brda koje su izvjesno artiljerijski položaji, sve iz vremena II. Svjetskog rata. Iako je rov otprije poznat široj javnosti, nalaz artiljerijskih položaja novi je moment u prepoznavanju povijesti područja u II. Svjetskom ratu.

4. 2. 1. GOMILE 1-9 (artiljerijski položaji, NACRTI, LIST 6)

Smještene uglavnom na istočnoj padini brda, devet gomila nalazi se na istoj nadmorskoj visini i u međusobnom raznaku od oko 10-20 m. Male su visine (do 0,5 m) i dimenzija, a većina je polumjesečastog tlocrta s dijelom u kojeg se uvlačio vojnik. Građene su od lokalnog lomljenoga kamena sakupljenog vrlo vjerojatno u bližoj okolini. Jedna od gomila osim polumjesečastog oblika, sadrži i dodatnu kružnu udubinu za koju je namjena nepoznata. Sve gomile smještene su unutar planirane zone radova, na paralelnom putu 3, stacionaže 0+160 -

0+400 m. Pretpostavka je da gomile predstavljaju artiljerijske položaje jer imaju strateški položaj iznad prijevoja/sedla između položenog područja Podi i danilskog polja na sjeveru. Zajedno s pronađenim rovovima čine crtu obrane koja istovremeno brani opisani prijevoj i sprječava lagani prolaz prema Dubravama kroz Pode. Dvije konzerve od željeznog lima jedini su evidentirani pokretni nalazi pronađeni na gomilama, a one su vrlo oksidirane bez mogućnosti iščitavanja natpisa. Izostaju karakteristične čahure, streljivo i drugi nalazi vojne provenijencije.

Gomila 1

Gomila 2

Gomila 3

Gomila 4

Gomila 5

Gomila 6

Gomila 7 i nalaz konzerve

Gomila 8

4. 2. 2. ROV (NACRTI, LIST 5)

Sustav rovova za obranu prilaza Dubravama nalazi se usred zaravni južno od autoceste A1 u ravnom terenu. Smješteni su uza sami zapadni rub pristupne ceste oko stacionaže 0+867 m. Sastoje se od glavnog rova nepravilnog izduženog ovalnog tlocrta, usmjerenja istok-zapad, koji je povezan dvama poprečnim rovovima smještenima oko sredine širine. Rovovi zauzimaju područje veličine 105 x 35 m, a prosječne su širine 1,5-2 m. Oko svih rovova na jednom ili oba profila nalazi se iskopana zemlja i kamenje koje dodaje na sigurnosti rova. Stranice većine rovova urušile su se pa je prava dubina rovova zasad nepoznata. Na dva su mjesta uočeni mostići od kamenih ploča koji su presvodili dijelove rovova. Nije uočeno cementno ili drugo vezivo u stranicama. Unatoč urušenim stranicama, pretpostavlja se da su rovovi izvorno bili nepravilnog presjeka oblika slova U. Oko sredine pružanja sjevernog vanjskog rova sačuvala se izvorna suhozidna konstrukcija stranica te su vidljivi i dijelovi žive stijene koji pokazuju priklesane strane. Na površini nisu uočeni pokretni nalazi bilo koje vrste, a na velikom dijelu dna raste nisko grmlje i drugo raslinje. Čitavo područje s rovovima smješteno je među niskim

i visokim drvećem i grmljem. Do rova vodi staza koja se odvaja od makadamskog puta koji spaja radnu zonu s cesticom koja ispod A1 spaja Danilo Biranj i Dubrave.

Izgled rova u okolišu

Urušene stranice i makija unutar rova

Priklesana stijena u stranici rova

Ostatak suhozidne stranice rova

Zapadni rub rova-najveća širina

Mostić na južnom dijelu rova

4. 3. TRADICIJSKA BAŠTINA

Pod pojmom tradicijske baštine podrazumijevaju se u ovom slučaju elementi materijalne baštine koji su vidljivi u krajoliku, a pripadaju tradicijskom graditeljstvu i gospodarstvu područja. To se prije svega odnosi na tradicijske kamene kuće, suhozidne ograde polja, pašnjaka, vrtača, gumna, bunare, guštijerne i druge elemente koji pokazuju način života u krškom krajoliku. Ovi su elementi (tradicijske kuće i suhozidi) evidentirani pregledom, a osim onih koji se nalaze na samoj trasi planiranog zahvata biti će spomenuti i neki koji se nalaze u neposrednoj blizini te su na neki način vezani uz ove druge.

Tradicijska stambena arhitektura u čitavom području primorja označava zidane kamene kuće, najčešće manjih dimenzija. Ovakva su tri objekta prepoznata malo izvan same trase na jugozapadnom rubu zahvata, nedaleko od planiranog kružnog raskrižja. Sva tri su objekta u ruševnom stanju i evidentno napušteni. Građeni su od lomljenog lokalnog kamena povezanog jakim cementnim vezivom. Lica zidova sastoje se od većih poluobrađenih kamenih blokova,

dok je sredina zapunjena sitnijim kamenom. Malih su dimenzija i pravilnog pravokutnog tlocrta. Očuvani su u visini zidova prizemlja odnosno zabata krova. Prema rupama za stropne grede vidljivima s unutrašnje strane, izvjesno je da su svi objekti bili prizemni. Na pročelnom se zidu obično nalaze vrata oivičena većim blokovima, a prozori su malobrojni. Unutrašnjost ovih objekata zapunjena je popadalim kamenjem i crijepovima te je zarasla u travu i grmlje. Dva se objekta (Tradicijska kuća 1 i 2) mogu prepoznati kao objekti za stanovanje, dok je Tradicijska kuća 3 zbog malih dimenzija i činjenice da se nalazi unutar ograđenog dvorišta kuće 2 vjerojatno bila prostor za čuvanje životinja. Svaki objekt ima dvorište ograđeno suhozidom, a koje je također pravokutnog tlocrta. Sa zapadne strane uz pročelja kuća 1 i 2 pruža se cestica ili put ponegdje rubova označenih klesanim kamenjem. Izvjesno je da ove kuće pripadaju napuštenom zaselku koji se nalazio uza staru cestu koja je iz Dubrava vodila prema Bikarcu i dalje Danilu i Vrpolju, a koji se ne nalazi na katastru iz 1821. g. Oko objekata prepoznati su pokretni nalazi moderne provenijencije poput porculanskih šalica i tanjura, modernog prozirnog prozorskog stakla te ulomaka nepoznatih plastičnih predmeta. Prema ovim pokazateljima, život u selu mogao se najranije odvijati krajem 19. ili početkom 20. st., a napuštanje krajem istog ili početkom 21. st.

Tradicijska kuća 1 (nacrti, List 3)

Tradicijska kuća 2 (nacrti, List 3)

Tradicijska kuća 3 (nacrti, List 3)

Osim samog prostora za stanovanje i dvorišta, na aktivnost ljudi u krševitom krajoliku osobito ukazuju polja i pašnjaci ograđeni suhozidima. Upravo je zbog teškog terena ovaj vid ograđivanja potreban i prepoznatljiv u krajoliku. Suhozidi su ručno rađeni od više ili manje priklesanih lomljenaca i najčešće su viši od 2 m kako bi se spriječio ulazak životinja. Debljina suhozida veća je pri dnu, koje je najčešće na živoj stijeni, a sužava se prema vrhu gdje rijetko prelazi 0,5 m. Suhozidne su ograde prepoznate kao obilježje krškoga krajolika i kao takve, veće su prikazane na topografskim kartama. Najčešće u potpunosti odgovaraju katastru, no ponekad dolazi do mikroparcelacije prema usmenim dogovorima različitih vlasnika ili prenamjeni dijela prostora. Na sjevernom dijelu predmetnog područja prepoznata su dva veća maslinika ograđena visokim suhozidima od koji se jedan nalazi na južnom obronku Crnog Brda sjeverno od autoceste, a drugi južno tik uz pružanje A1. Potonji je suhozid širi i niži te se na njegovom vrhu nalazi moderna metalna ograda. Na južnom (jugozapadnom) dijelu trase evidentirana su tri ogradna suhozida od kojih najveći prati pružanje pristupne ceste s istočne strane. Radi se o području zvanom "Škugorove staje", a ovaj je veliki suhozid vidljiv čak i na austrijskom katastru iz 1821 g. Druga su dva suhozida nepravilnog kružnog pružanja i nalaze se u okolici kružnog raskrižja na samome jugu. Suhozidi donekle ograđuju veće vrtače na tom prostoru. U samoj konstrukciji kao niti u okolici nisu prepoznati pokretni arheološki nalazi.

Ograđeni maslinik sjeverno od autoceste

Suhozid-ograda (nacrti, List 4)

Škugorove staje-veliki ogradni suhozid

5. ZAKLJUČAK

Arheološki pregled terena trase budućeg izlaza s autoceste A1, Šibenik-Podi, pokazao je postojanje elemenata povijesne i tradicijske kulturne baštine. Unutar područja zahvata nalaze se: gomile na sjevernom rubu, pristupna cesta 3; dio rova iz II. Svjetskog rata oko stacionaže 0+867 m te tradicijska kuća 1 na području neposredno uz kružni tok na jugozapadnom rubu zahvata zajedno s nekoliko tradicijskih suhozida. Svi će ovi elementi baštine biti obuhvaćeni budućim radovima na izgradnji čvora.

Devet gomila na sjevernom rubu trase poredane su na gotovo istoj nadmorskoj visini i s gotovo identičnim međusobnim razmakom. Njihova pozicija sugerira povoljan strateški artiljerijski položaj na prijevoju koji vodi prema danilskom polju. Unatoč nedostatku nalaza, gomile se mogu pripisati ratnim zbivanjima, jer njihovi oblici, položaj i međusobna udaljenost isključuju mogućnost grobnih markera, krčevinskih radova ili gomila upotrbljivanih u lovu ili stočarstvu. S obzirom na to da su konstrukcije zamišljene kao privremene, a održale su se do današnjih dana, predlažemo detaljnije dokumentiranje ovih položaja kao mjeru zaštite prije samih radova kojima će biti zauvijek uklonjene.

Ostaci velikog rova oko sredine pružanja pristupne ceste najbolje su očuvani povijesni spomenik na promatranom području. Iako je urušenih stranica i devastiran rastom vegetacije, moguće je ispratiti čitavo pružanje rovova. Dijelovi očuvanih stranica građenih suhozidnom tehnikom i priklesana stijena ukazuju na način gradnje rova. S obzirom na to da dio rova ulazi u područje obuhvaćeno radovima, predlaže se zaštitno arheološko istraživanje dionice rova koja je pod neposrednim utjecajem te detaljnije dokumentiranje ostatka rova zajedno s nekoliko probnih sonde radi utvrđivanja stratigrafije i oblika te načina gradnje.

Ostaci tradicijske baštine pripadaju uglavnom ogradama polja koja se nalaze u trasi budućih radova. Kako je učinak radova za ovu baštinu svakako devastacijski, suhozidi bi se mogli fotografski detaljnije dokumentirati kako bi ostao podatak o njihovom postojanju. Tradicijska kuća 1 nalazi se čitava unutar zone zahvata te bi ju bilo potrebno detaljnije dokumentirati prije početka radova. Na ostatku trase nisu prepoznati drugi elementi baštine pa su oni u arheološkom smislu negativni i ne zahtijevaju dodatne mjere zaštite.

6. POPIS LITERATURE

MAGAŠ, D., BLAČE, A., Geomorfološka obilježja danilskog polja kod Šibenika kao osnova historijsko-geografskog razvitka u: *Geoadria 15/1*, Zadar 2010., str. 5-29

ŠIMUNIĆ, D., *Čvor Šibenik-Podi sa spojnom cestom 1/2, mapa*; glavni projektant: Jelača, D., Rijeka 2021., 180 str.

Web:

www.mapire.com/cadastral

<http://antifasisticki-vjesnik.org/hr/kalendar/2/20/272/>